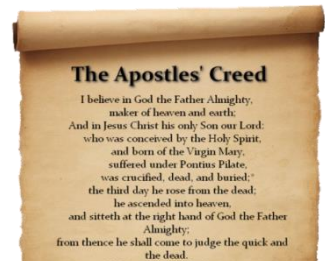

'Intet nytt under solen'¹

Fork. 1v9: «Det som har skjedd, skal atter skje, og det som ble gjort, skal gjøres på nytt. Intet er nytt under solen.»

Den kristne læresetning om skapelsen har kristendommen overtatt fra jødedommen; sml. 1. artikkel i den apostoliske bekjennelsen: 'Jeg tror på Gud Fader, den allmektige, himmelens og jordens skaper'. Skapelsen har inspirert utallige poeter, komponister, forfattere og artister til å feire skjønnet og storheten i skaperverket, som den skapende evne til Gud. Likevel kommer stadig nye bøker² om hvordan å forene darwinisme med kristen skapelse. Her framstilles den kristne lære om skapelsen kun som 'en sekundær doktrine' for kristne. Den sentrale idéen i kristendommen angår Jesus Kristus og fordringen på at han var Guds Sønn³. Poenget til forfatter Gilberson synes å være at så lenge folk aksepterer Jesu guddommelighet, er det uviktig hvilket syn en har på Gud som skaper.

Bilde 1Apostolisk trosbekjennelse Fra: <http://www.oslokirken.no/maler/artikkel/article/156736>

Tidlige kristne tenkere ville ha vært sterkt uenige. F.eks. da Ireneus (ca.130-200 e.Kr) begynte sin gjendrivelse av gnostisismen, startet han ikke med doktrinen om Kristus, men med det han kalte det 'første og viktigste hode', navnlig læresetningen om Gud skaperen, som skapte himmel og jord, og alt som er i dem⁴. På samme vis er det i den Nikenske trosbekjennelse, som er akseptert av samtlige hovedretninger i kristendommen. Den begynner med å bekrefte: «én Gud Far den allmektige, som 'skapte alle ting synlige og usynlige'⁵. En kan finne mange andre bekreftelser på Gud som Skaper i den tidlige kirkehistorie. Således betraktet de den langt fra som sekundær, men som et uunnværlig utgangspunkt for sin teologi.

Hvorfor insisterte de første kristne så på læresetningen om skapelsen? En åpenbar grunn er at uten Gud som skaper, virker resten av kristendommen å henge i løse lufta. Kirkehistoriker Philip Schaff observerer korrekt at uten en korrekt doktrine om skapelsen, kan det ikke bli noen riktig lære om frelsen⁶. I følge tradisjonell kristen lære er frelsen forstått i lys av syndefallet, og syndefallet er forstått i lys av en tidligere 'god skapelse'. Anstrengelser for å løsrive læren om skapelse fra læren om frelsen og syndefallet, vil sannsynligvis resultere i en ikke-sammenhengende teologi.

Men det var også en annen viktig grunn til at de første kristne understreket doktrinen om skapelse: De møtte skarp motstand fra den intellektuelle eliten i sin tid. På mange måter forespeilte debatten våre dagers debatt om skapelse vs. evolusjon. Kanskje må vi tilbake til konflikten i den tidlige kristne kirken, for å finne ut hva det dreier seg om i våre dagers debatt om skapelse vs. lov/tilfeldighet.

¹ Fra 'God and Evolution'; Discovery Institute Press; John G. West Ch. 1

² Karl Gilberson; Saving Darwin: How to be a Christian and Believe in Evolution; 2008.

³ Op.cit s10.

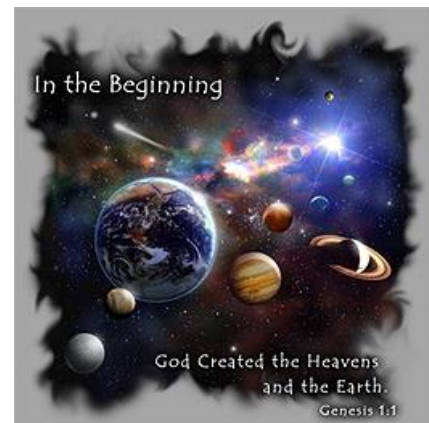
⁴ Ireneus against Heresies, Book II, ch.1. Se også: <http://www.ccel.org/ccel/schaff/anf01.ix.iii.ii.html>

⁵ <http://www.gammel.kirken.no/?event=dolink&famID=2169>

⁶ Philip Schaff, History of the Christian Church. Vol. III (Grand Rapids: Eerdmanns Publishing, 1980); s.668.

Gjennom de første kristne århundrer var det to grupper som motsatte seg idéen om Gud som skaper. Den første gruppen var tilhengere av den greske atomisten Demokrit⁷ og 'lykkefilosofen' Epikur⁸. De benektet eksplisitt at natur-undrene skyldtes noen designende intelligens. Dermed bekreftet de at alt dypest sett berodde på en blind og upersonlig materiell prosess, der tilfeldige kollisjoner mellom atomer spilte en avgjørende rolle. I århundret før kristendommen hevdet den romerske filosofen Lucretius at 'de opprinnelige mikrobene ikke etablerte seg ved design..' I stedet fortsatte de kolliderende atomene, inntil de til sist dannet kombinasjoner i de store sammenhenger, som livet består av. Når de svarte på disse 'atomistiske' fornektelser av design i naturen, argumenterte de første kristne for at 'naturen gir overbevisende bekræftelse på at den er produktet av en overnaturlig intelligens'. I deres syn på naturen var ikke bare design virkelig, men det lå også åpent for betraktning fra alle. I det første århundre skrev apostelen Paulus til de kristne i Rom om dette: «For det en kan vite om Gud, ligger åpent foran dem; Gud har selv lagt det åpent fram. Hans usynlige vesen, både hans evige kraft og hans guddommelighet, har de fra verdens skapelse av kunnet se og erkjenne av hans gjerninger. Rom 1v19-20a)

I slutten av det 2. århundre skrev biskopen av Antiokia, Theophilus (ca.115-188 e.Kr) at «Gud kan ..ikke bli sett av menneskelige øyne, men blir betraktet og bemerket gjennom sitt forsyn og sine gjerninger⁹. I det 3. århundre skrev Dionysius, daværende biskop i Alexandria (ca. 300-265 e.Kr) lignende argumenter mot dem som hevdet at universet bare var 'bevirket gjennom tilfeldigheter'¹⁰. I følge Dionysius feilet slike personer å se at 'intet objekt som er tilpasset en hensikt, er gjort uten å bli bearbeidet'¹¹.. Senere, i slutten av de tredje og begynnelsen av fjerde århundre, deklarerer den kristne tenkeren Lactantius (ca.240-320 e.Kr) likedan at «..intet kan bli tilvirket uten bevissthet, intelligens og design.» Han fortsatte: «Om mennesket, som intet er perfekt i, bevirker mer ved sine evner enn dets krefter skulle tilsi, hvorfor skulle det holdes utrolig, når det blir framført, at verden ble tilvirket av Gud, siden ..hans visdom ikke har noen grense, og styrke intet mål.¹²»

Bilde 2Bibelsk syn på skapelse Fra: <http://www.orthodoxytoday.org/blog/2010/04/the-earth-is-not-my-god/>

Slike sitater fra de tidlige kirkefedre kunne bli multiplisert. Tidlige kristne lærte tydelig og gjentatte ganger at naturen gir tydelig tegn på å være designet av Gud. Debatten mellom de første kristne og epikureiske materialister har en slående likhet med debatter i våre dager mellom teister og 'nye-ateister'¹³. Liksom epikureiske materialister i antikken, insisterer dagens ateister gjentatt på at naturen helt og fullt er produkt av upersonlige materialistiske krefter, heller enn intelligent ledelse. Mens materialister i antikken lente seg på Demokrits atomteorier, bygger dagens ateister hovedsakelig på teoriene til Charles Darwin. I følge ateisten Richard Dawkins har han vist at

⁷ <https://snl.no/Demokrit>

⁸ <https://snl.no/Epikur>

⁹ Theophilus, Theophilus to Autolytus, Book I, Ch. V tilgjengelig i Design in the Bible and the Early Church Father, s.11. Online: <http://www.newadvent.org/fathers/02041.htm>.

¹⁰ Dionysius; The Book of Nature, Part II, in Design in the Bible and the Early Church Father, s. 13

¹¹ Ibid. s14

¹² Lactantius, The Divine Institutes, Book II, Ch. IX, in Design in the Bible and the Early Church Fathers, s.19.

¹³ R. Dawkins; The God Delusion; New York Mariner Books 2008.

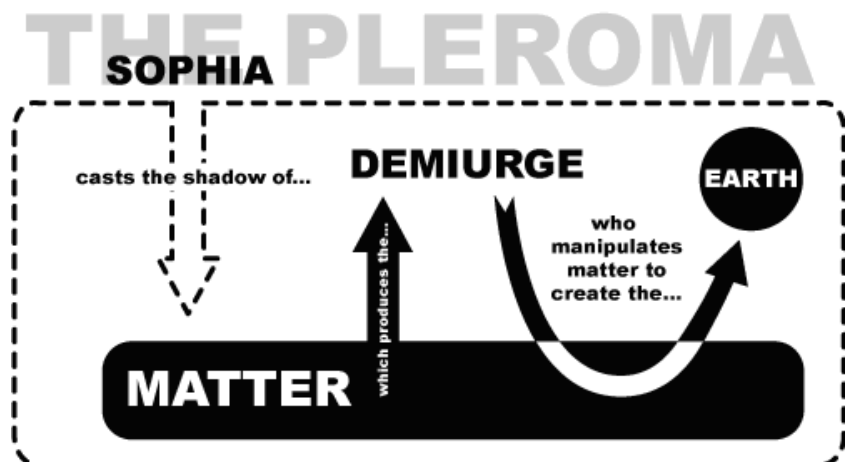
tilsynelatende design i biosfæren, i virkeligheten ble dannet ved en blind og ikke-styrt prosess, der naturlig utvalg virket på tilfeldige variasjoner.

Vitenskapelige data kan være nye, men diskusjonen i seg selv er gammel. Kontroversen om design i naturen er en av de store debatter i vestlig sivilisasjon. Epikureiske materialister var en kraftfull fiende, men ikke den som bekymret kirkefedrene mest. Den tilkom en selektiv gruppe av forfattere og tenkere, som ble kjent under samlebetegnelsen 'gnostikere'. Til forskjell fra epikureerne betraktet gnostikerne seg som kristne. Men i kirkefedrenes øyne innebar det at de hadde større potensiale til å føre ellers ortodokse troende vill, siden de virket innenfra.

Gnostisismen

Gnostisismen er en omfattende og komplisert sekt med mange variasjoner. Men det var to kjennetegn som de fleste delte om Gud og den materielle verden. For det første benektet de at verden opprinnelig ble skapt god. Etter deres syn var materien ond, og den materielle verden var fra starten av defekt. Siden den materielle verden var ond, benektet gnostikerne at Gud skapte den. I stedet hevdet de at verden ble skapt av en annen enhet, noen de vanligvis kalte en demiurg.

Denne idéen stammet opprinnelig fra Platon, men ble senere modifisert. Ved å skape verden, handlet demiurgen som om han var Gud, men i virkeligheten opptrådte han blindt og irrasjonelt, uten Gud. Vi siterer Hippolytus: «For demiurgen, sier de, kjenner intet, mangler forståelse, er tåpelig og ikke bevisst hva han selv gjør eller holder på med. . selv forestiller han seg at han utvikler verden ut fra seg selv..¹⁴»

Bilde 3 Skisse av demiurgens virke Fra:

http://www.angelfire.com/scary/nyarlathotep/Gnostic_Cosmology.htm

Det gnostiske poenget var å skille

Gud fra noen direkte rolle i skaperverket, og derved benekte at verden var det tiltenkte og gode resultat av Guds spesifikke design. De tidlige kirkefedrene benektet gnostikernes forsøk på å skille Gud fra skaperverket. I følge Ireneus, ble Johannes evangeliet delvis skrevet for å imøtegå lærdommene til gnostikerne, spesielt en såkalt Cerinthus. Han lærte at verden ikke ble dannet av den primære Gud, men av en viss kraft, atskilt fra Gud..¹⁵ Det var for å motsvare dette kravet at Joh. 1v3-4 insisterer på at: «Alt er blitt til ved ham, uten ham er ikke noe blitt til. Det som ble til i ham, var liv, og livet var menneskenes lys.» Den som alt ble til gjennom, var Kristus, som i følge kristen treenighetslære er Gud selv.

De i våre dager som hevder at kristne kan kvitte seg med doktrinen om Gud som skaper så lenge de holder fast ved Kristus, får et problem i møte med slike vers. Apostelen Johannes kunne ikke være klarere: Om en benekter at Gud er direkte årsak til skapelse, benekter en også Kristi verk i så måte.

¹⁴ Hippolytus; The Refutation of all Heresies. Book VI, Ch. XXVIII, editors Al. Roberts and J. Donaldson.

¹⁵ Ireneus against Heresies, Book II, ch. XXVI. Se også: <http://www.ccel.org/ccel/schaff/anf01.ix.ii.xxvii.html>

Apostelen Paulus hevder det samme i Kol.1v16: «For i ham (Kristus) er alt blitt skapt, i himmelen og på jorden, det synlige og det usynlige, troner og herskere, makter og åndskrefter - alt er skapt ved ham og til ham.» Det samme hevder også forfatteren av Hebreerbrevet: «Men nå, i disse siste dager, har han talt til oss gjennom Sønnen. Ham har Gud innsatt som arving over alle ting, for ved ham skapte han verden.» (Hebr. 1v2)

Akkurat som diskusjoner mellom de første kristne og epikuréeerne, likner på debatten mellom kristne og ateister så likner kirkefedrenes debatt med gnostikerne på samtidens debatt omkring teistisk evolusjon. Teistisk evolusjon er grovt sagt et forsøk på å forene neo-darwinistisk teori om ikke-styrt evolusjon med tro på Gud generelt, og kristen teologi spesielt. Dermed kan hovedstrøms teistisk evolusjon betraktes som et slags forsøk på gjenopplivning av gnostisismen. Spørsmålene knyttet til teistisk evolusjon er mange: Krever den en aktiv Gud som aktivt styrer utviklingen ved livet? Eller tillater den en passiv Gud, som kanskje ikke vet hvordan utviklingen av livet vil ende? Alternativt krever evolusjon, som Darwin insisterte på, en ikke-styrt prosess! Eller kan evolusjon inkludere en prosess som styres mot spesifikke mål, av en intelligent årsak? Oppfatningen av teistisk evolusjon vil være markant forskjellig, avhengig av hvordan en svarer på disse spørsmålene.

I de første tiårene etter Darwin, ble teistisk evolusjon typisk presentert som en form for styrt evolusjon. De fleste tidlige former av teistisk evolusjon ble dermed ikke-kompatible med ortodoks darwinisme. Selv om teistiske evolusjonister holdt for lange tidsperioder og felles avstamning, så benektet de at evolusjon var styrt av en blind, tilfeldig prosess som primært ble diktert ved at naturlig utvalg handlet på tilfeldige variasjoner. Darwin på sin side, hevdet hardnakket at 'naturlig utvalg verken krevde eller involverte intelligent ledelse'.

Denne oppfatningen av evolusjon som en hensikts-styrt prosess begynte å løse seg opp i det 20. århundre etter at naturlig utvalg fikk ny tilslutning ut fra eksperimentell genetik. (26) (For ordens skyld, lenge før DNA ble oppdaget på 1950-tallet). Så snart neo-darwinistisk teori med ikke-styrt evolusjon ble dominerende i det vitenskapelige fellesskap, ble oppgaven for teistisk evolusjon straks vanskeligere. Hvordan kunne Gud styre 'ikke-styrte prosesser'? I stedet gikk ledende tilhengere av teistisk evolusjon over til å omfavne neo-darwinismen, med evolusjon som 'ikke-styrte' prosesser. Disse nye 'teistiske evolusjonistene' appellerer til Darwins teori for å rettferdiggjøre en ny teologi, der de pågående hevder en 'ikke-styrt' evolusjon.

Men denne nye teologien med teistisk evolusjon viser seg å være gammel gnostisisme i en ny innpakning. Lik den gamle gnostisismen benekter et økende antall av teistiske evolusjonister, eksplisitt for at Gud aktivt styrer utviklingen av livet. *Og de fornekter videre at verden opprinnelig ble skapt som god.*

Naturlig utvalg vs. demiurgen

Gnostikerne i antikken skilte Gud fra skaperverket ved å tilegne skapelsen av verden til en tredje part, den såkalte demiurgen. Demiurgen opptrådte blindt og irrasjonelt. Darwinister av i dag hevder at naturlig utvalg er en blind og vilkårlig

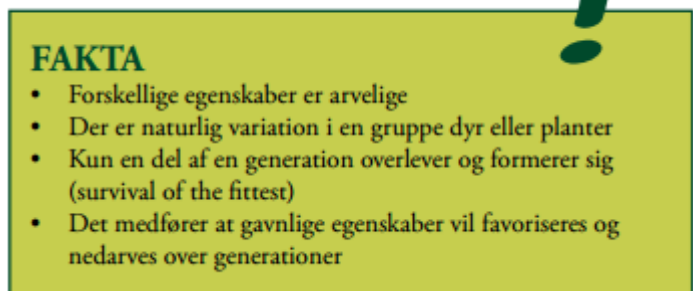
Bilde 4 Ulike varianter av gnostisisme Fra: <http://www.jakobsen.org/2010/agnostiker-eller-ateist>

prosess, uten noen hensikt eller mål for hånden. I den grad teistiske evolusjonister går inn for at evolusjonen styres av slike blinde, tilfeldige krefter, får samme funksjon som demiurgen i antikken. I følge mange nye teistiske evolusjonister, 'valgte Gud' å skape verden ved å sette opp en ikke-styrt prosess som han ikke hadde noen spesifikk kontroll over. Dermed var han heller ikke forutvitende om det spesifikke resultatet av denne prosessen. I følge den anglikanske, teistiske evolusjonisten John Polkinghorne, så er et evolusjonært univers teologisk å forstå som et univers som skaper seg selv.

Dette synet kan virke vanskelig å forene med tradisjonell kristen forståelse av Guds forutviten og allvitenskap. I følge tidligere astronom i Vatikanet, George Coyne, så «kunne ikke en gang Gud vite sikkert at menneskelig liv skulle bli til.» Forfatteren av «Finding Darwins God,» biologen Kenneth Miller benekter tvert at Gud styrte evolusjonære prosesser for å oppnå noe spesielt resultat, inkl. mennesker. I følge ham er menneskets tilblivelse «ikke forutbestemt, at vi er her..en mindre detalj, en tilfeldighet i historien, som godt kunne utelatt oss». I følge Millers syn kunne evolusjonen om den ble repetert, godt kunne ha kommet opp med en dinosaur med stor hjerne eller endog et bløtdyr med eksepsjonelle mentale kvaliteter, i stedet for mennesker¹⁶.»

Moderne teistisk evolusjon kan synes mer deistisk enn teistisk. Men deismen lærer tross alt at Guddommen skapte verden, før den trakk seg tilbake. I følge ledende advokater for teistisk evolusjon, gjorde Gud ikke engang så mye. 'Han verken forutså eller forutbestemte'. I følge dem overlot Gud til verden hvordan den skulle skape seg selv, liksom han overlot en fri vilje til det som tilfeldigvis ble resultatet, mennesket.

Men dette synet finner ikke mye støtte i Bibelen. I følge samlet kristen lære i bekjennelser opp gjennom tidene, delegerte ikke Gud oppgaven til noen ikke-styrt tredjepart. Uansett hvor billedlig en tolker Bibelske beretninger om skapelsen, og hvilke metoder han tok i bruk for å nå dit, så formidlet den opprinnelige skapelsen Guds spesifikke intensjoner. Om Gud benyttet sekundære årsaker, så var det ikke 'ikke-styrte' sekundære årsaker. Det er Gud, ikke en uvitende tredjepart, som er geniet bakom den eksplisitte orden og skjønnhet til den naturlige verden.

FAKTA

- Forskellige egenskaper er arvelige
- Der er naturlig variation i en gruppe dyr eller planter
- Kun en del af en generation overlever og formerer sig (survival of the fittest)
- Det medfører at gavnlige egenskaper vil favoriseres og nedarves over generationer

Bilde 5 'Naturlig utvalg' Fra: http://www.origonorge.no/wp-content/uploads/2014/01/129_4.pdf

Det å nedgradere Guds aktive medvirkning er ikke eneste måte moderne teistisk evolusjon gjenoppfinner antikkens gnostisisme. En annen og like slående parallell, er fornektelsen av at verden opprinnelig ble skapt god : «Gud så på alt det han hadde gjort, og se, det var svært godt!» (1 Mos 1v31a) Gnostikerne benektet ortodoks kristen lære om at mennesket ble skapt godt, og så 'falt', gjennom en bestemt viljes-handling. I følge gnostikerne var mennesket aldri godt. Materien, som mennesket var oppbygd av, var ond fra starten av. Dette stemmer forbløffende med synet til ledende representanter for teistisk evolusjon i våre dager. For dem gir det lite mening å snakke om at resultatet av en blind og formålsløs evolusjon er 'godt'. Dermed kan ikke mennesket opprinnelig være 'godt'. Om det ikke var godt, blir det ikke syndefallet som er problemet. Forløsningen skulle gjenopprette gudsforholdet, som syndefallet ødela. Men hvor blir behovet for frelsesverket nå av?

¹⁶ K.Miller, «Evolution and Intelligent Design: An Exchange» Marc 24, 2007.